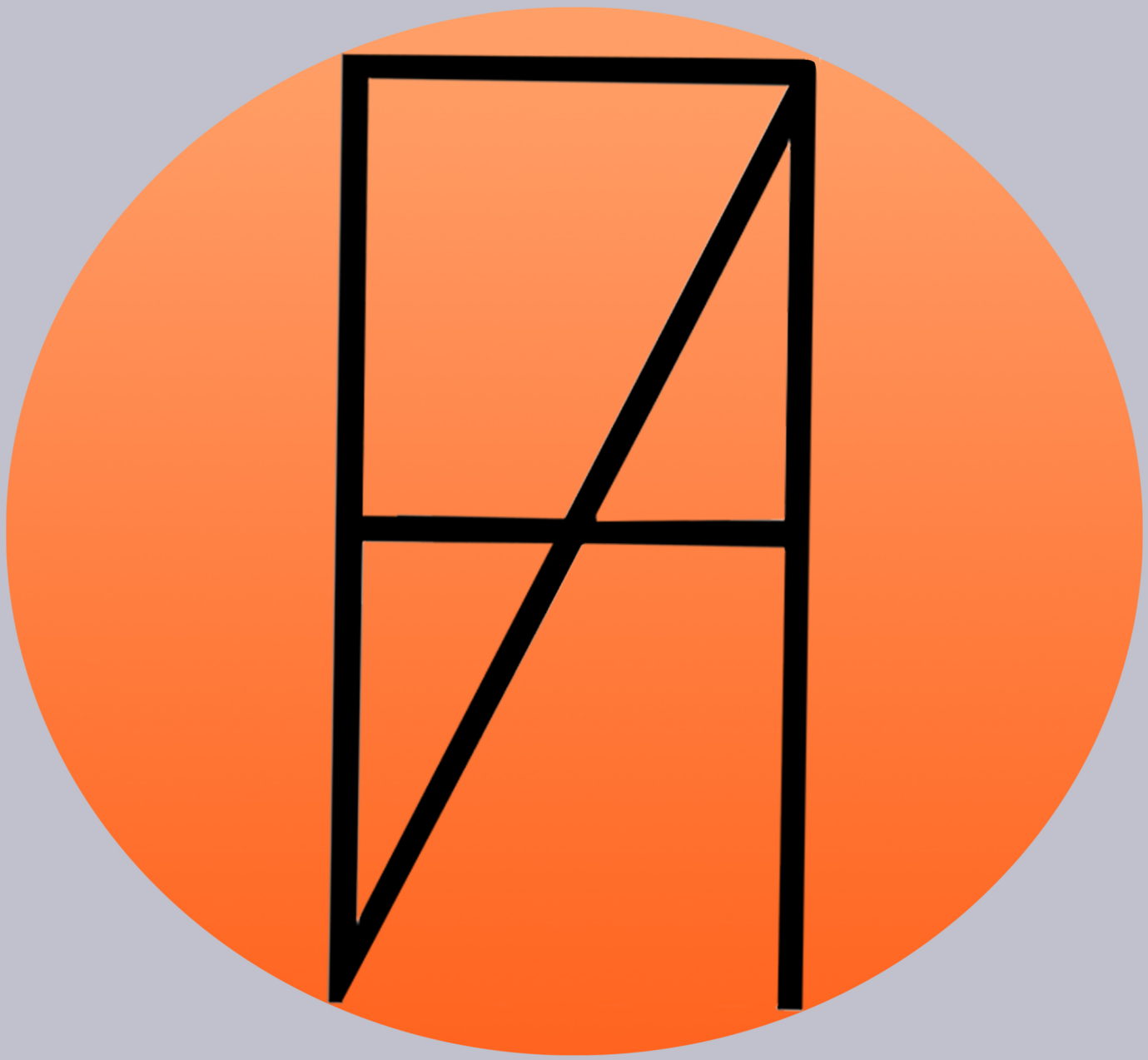
Činnost Nadace Archeologie fotografie na příkladu archivu Danuty Rago

Katarzyna Zdrodowska

Teoretická bakalářská práce

Opava 2025

Slezská univerzita v Opavě /Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě /Institut tvůrčí fotografie

SLEZSKÁ UNIVERZITA
FILOZOFICKO-PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA V OPAVĚ

Institut tvůrčí fotografie

Činnost Nadace Archeologie fotografie na příkladu archivu Danuty Rago

Bakalářská práce

Katarzyna Zdrodowska

Slezská univerzita v Opavě

Filozofická-přírodovědecká fakulta

Institut tvůrčí fotografie

Vedoucí práce: prof. Mgr. Jiří Siostrzonek Ph. D.

Oponent: MgA. Mgr. Ondřej Durczak, Ph.D.

Obor: Tvůrčí fotografie

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Akademický rok: 2024/2025

Zadávající ústav: Institut tvůrčí fotografie

Studentka: Katarzyna Zdrodowska

UČO: 57605

Program: Tvůrčí fotografie

Téma práce: Činnost Nadace Archeologie fotografie na příkladu archivu Danuty Rago

Téma práce anglicky: The activities of the Archeology of Photography Foundation on the example of Danuta Rago's archive

Zadání: V této bakalářské práci budu chtít představit téma archivních aktivit v oblasti fotografie v moderním slova smyslu na příkladu nevládní organizace Nadace Archeologie fotografie. Podáním přehledu činnosti nadace jsem ukážu, že nadace provádí velmi rozsáhlou činnost kolem svěřených archiválií, která zdaleka přesahuje typickou archivní práci zaměřenou na ukládání a popis pramenů. Za tímto účelem uvedu příklady výstavních a vzdělávacích aktivit a iniciativ zaměřených na přístupnost pro osoby se zdravotním postižením. Vzhledem k rozsáhlým archivním fondům Nadace svou pozornost zaměřím na archiv Danuty Rago, který je největším ve sbírce a stále se zpracovává. Na tomto příkladu budu sledovat základní otázky uchovávání a preventivní konzervace a různé formy polarizace autorčiny tvorby. Zároveň ukážu rozmanitost témat a obrovský informační potenciál jejího archivu.

Literatura:
SONTAG Susan „O fotografii", Wydawnictwo Karakter, Kraków Wydanie: drugie, data pierwszego wydania: 2017-05-15.
WIŚNIEWSKA-DREWNIAK Magdalena, „Inaczej to zniknie. Archiwa społeczne w Polsce - wielokrotne studium przypadku",Wydawnictwo Naukowe UMK 2020.
Red. PANKOWSKA-DOWGIAŁO Małgorzata, „Podręcznik dla archiwistów społecznych", Wydawnictwo CAS 2023.
POLLI Nicolas, „Ferox. The Forgotten Archives (1976-2010), Wydawnictwo CIAO PRESS 2018.
WRÓBLEWSKA Magdalena, „Obrazy pamięci i wiedzy. Fotograficzne reprodukcje dzieła w archiwach i narracjach historii sztuki", Wydawnictwo Universitas 2022.

Vedoucí práce: prof. Mgr. Jiří Siostrzonek, Ph.D.

Datum zadání práce: 18. 4. 2025

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

ABSTRAKT
V této bakalářské práci jsem chtěla představit téma archivních aktivit v oblasti fotografie v moderním slova smyslu na příkladu nevládní organizace Nadace Archeologie fotografie. Podáním přehledu činnosti nadace jsem chtěla ukázat, že nadace provádí velmi rozsáhlou činnost kolem svěřených archiválií, která zdaleka přesahuje typickou archivní práci zaměřenou na ukládání a popis pramenů. Za tímto účelem jsem uvedla příklady výstavních a vzdělávacích aktivit a iniciativ zaměřených na přístupnost pro osoby se zdravotním postižením. Vzhledem k rozsáhlým archivním fondům Nadace jsem svou pozornost zaměřila na archiv Danuty Rago, který je největším ve sbírce a stále se zpracovává. Na tomto příkladu jsem sledovala základní otázky uchovávání a preventivní konzervace a různé formy popularizace autorčiny tvorby. Zároveň jsem chtěla ukázat rozmanitost témat a obrovský informační potenciál jejího archivu.

ABSTRACT
In this bachelor's thesis I wanted to introduce the topic of archival activities in the field of photography in the modern sense of the word, using the example of the non-governmental organization Archaeology of Photography Foundation. By giving an overview of the foundation's activities, I wanted to show that the foundation carries out a very extensive activity around the archival materials entrusted to it, which goes far beyond the typical archival work focused on storing and describing sources. To this end, I have given examples of exhibition and educational activities and initiatives aimed at accessibility for people with disabilities. Given the Foundation's extensive archival holdings, I focused my attention on the Danuta Rago archive, which is the largest in the collection and is still being processed. I used this example to trace the basic issues of preservation and preventive conservation and the various forms of popularization of the artist's work. At the same time, I wanted to show the diversity of topics and the enormous informational potential of her archive.

Klíčová slova
archiv, konzervace, Rago, Danuta, tiskové publikace, fotožurnalistika, polská fotografie

Key words
archive, conservation, Rago, Danuta, press, photojournalism, Polish photography,

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze citované zdroje, které uvádím v bibliografických odkazech.

Souhlas se zveřejněním

Souhlasím, aby tato bakalářská práce byla zařazena do Univerzitní knihovny Slezské univerzity v Opavě, do knihovny Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a zveřejněna na internetových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

Ráda bych poděkovala celému týmu Nadace Archeologie fotografie za pomoc, vysvětlení a všechny diskuse.

Úvod 15

Účel práce 16

Výzkumné metody a struktura práce 16

KAPITOLA I: Nadace Archeologie fotografie 17

1.1 Nadace Archeologie fotografie - charakteristika a obecný popis 17

1.2 Vznik a název nadace 18

1.3 Statutární cíle a poslání Nadace Archeologie fotografie 20

1.4 Archivy Nadace Archeologie fotografie 21

1.5 Virtuální muzeum 23

1.6 Podcasty 24

1.7 Semináře a konference 24

1.8 Sociální centrum fotografie CHŁODNA 20 25

1.9 Čítárna 25

1.10 Živé archivy - spolupráce s umělci 26

1.11 Digitalizace 27

KAPITOLA II: Archiv Danuty Rago 28

2.1 Životopis Danuty Rago 28

2.2 Historie akvizice archivu Danuty Rago 30

2.3 Archivní zdroje Danuty Rago 31

2.4 Uložení a přístup k archivu Danuty Rago 34

2.5 Práce z archivu Danuty Rago 35

2.6 Popularizace díla Danuty Rago 44

KAPITOLA III: Plány do budoucna 48

Souhrn 51

Koncové poznámky 52

Seznam knižních publikací Nadace Archeologie fotografie 55

Jmenný rejstřík 57

Zdroje 58

Úvod

„Sbírat fotografie znamená sbírat svět“ Susan Sontagová [1]

Fotografie jako dokumentární médium hraje důležitou roli při utváření kolektivní paměti a při studiu sociálních a kulturních dějin. V posledních letech se věnuje stále větší pozornost soukromým fotografickým archivům, které – ačkoli jsou často rozptýlené a zanedbané – jsou mimořádně cenným zdrojem poznatků o minulosti. V reakci na potřebu jejich uchování a zpřístupnění vznikla Nadace Archeologie Fotografie, instituce, která již více než deset let shromažďuje a popularizuje archivy polských fotografů a fotografek 20. století.

Foto 1 Danuta Rago ve skupině fotografů, březen 1961, foto Z. Wdowiński

Mezi četnými sbírkami v péči nadace zaujímá zvláštní místo archiv Danuty Rago – jedné z nejaktivnějších fotoreportérek Polské lidové republiky, jejíž dílo zůstávalo dlouhá léta zapomenuto. Volba tohoto konkrétního archivu jako předmětu analýzy vyplývá z jeho bohatství, tematické rozmanitosti a skutečnosti, že proces jeho zpracování Nadací stále probíhá. Tato dynamická oblast výzkumu umožňuje nahlédnout nejen na samotný odkaz Danuty Rago, ale také na metodiku Nadace a výzvy, které práci s fotografickými archivy provázejí.

Účel práce

Cílem tohoto příspěvku je analyzovat činnost Nadace Archeologie fotografie na příkladu vývoje a zpřístupnění archivu fotografky Danuty Rago. Práce si klade za cíl ukázat, jak nadace naplňuje své poslání uchovávat fotografické dědictví, a prozkoumat, jak proces práce s archivem Danuty Rago odráží širší postupy a strategie nadace. Analyzovány jsou jak organizační a technické aspekty (digitalizace, uchovávání, sdílení), tak aspekty popularizační (výstavy, podcasty, publikace).

Výzkumné metody a struktura práce

Článek využívá kvalitativní metodu analýzy zdrojů, která zahrnuje jak dokumenty zpřístupněné Nadací Archeologie fotografie, tak obsah publikovaný v digitálním prostoru – včetně podcastů, kurátorských textů, popisů projektů a tiskových materiálů. V části věnované archivu Danuty Rago byly analyzovány zpřístupněné fotografické materiály, metadata a také etapy práce na sbírce popsané nadací. Důležitým prvkem bylo také sledování aktivit Nadace v oblasti popularizace fotografie – zejména sledování výstav a vzdělávacích projektů.

Práce je rozdělena do 3 hlavních kapitol. První kapitolou je obecný popis Nadace Archeologie fotografie – její historie, poslání a rozsah činnosti. Druhá kapitola je věnována podrobnému popisu archivu Danuty Rago a metodám práce nadace s touto sbírkou. Třetí kapitola nastiňuje plány Nadací do budoucna.

KAPITOLA I: Nadace Archeologie fotografie

1.1 Nadace Archeologie fotografie – charakteristika a obecný popis

Nadace Archeologie fotografie (FAF) je nevládní organizace, která v sobě spojuje funkci sociálního archivu a kulturní instituce, která se zabývá výstavní, vzdělávací, publikační a školící činností. Její sídlo se nachází v historickém činžovním domě z roku 1913 na ulici Chłodna 20 ve Varšavě, kde nadace sdílí prostory s fotografickým kolektivem Sputnik Photos[2]. K zázemí nadace patří malá galerie, čítárna, která slouží také jako kancelářské prostory, místnost pro digitalizaci a samostatný archiv.

Foto 2 Sídlo nadace na ulici Chlodna 20, Varšava 2025, foto K. Zdrodowska

Nadace Archeologie fotografie byla založena 16. května 2008 notářským zápisem sepsaným ve Varšavě[3], a stala se první společenskou organizací v Polsku, která se specializuje na ochranu a rozvoj odkazu fotografů. Iniciativa vznikla v reakci na naléhavou potřebu zajistit vizuální dědictví polských fotografů a zpřístupnit je pro vzdělávací a popularizační účely. Zakladateli nadace byli Anna Duńczyk a Rafał Lewandowski, kteří věnovali nadační fond ve výši 4 000 zlotých. V souladu se svým statutem získává nadace finanční prostředky z darů, odkazů, dědictví a dotací a grantů od právnických osob. Nadace může také poskytovat placené digitalizační služby externím subjektům.

Foto 3 Plakát k výstavě Dokumentalisté v Zachętě, 2008 zdroj: https://zacheta.art.pl/magazyn

Myšlenka založit nadaci se zrodila během příprav výstavy Dokumentalisté[4], kterou v roce 2008 uspořádala varšavská galerie Zachęta. Jednalo se o první takto ucelenou prezentaci tvorby polských fotografek, která představila díla 50 autorek a zahrnovala období od 70. let 19. století do současnosti. Při práci na výstavě si Karolina Lewandowska (kurátorka), Rafał Lewandowski, Karolina Puchała-Rojek a Anna Duńczyk všimli, kolik soukromých fotografických archivů zůstává nezpracovaných a nepřístupných široké veřejnosti, přičemž jejich obsahu hrozí zničení kvůli nevhodným podmínkám uložení.

Karolina Puchała-Rojek na tento okamžik vzpomíná takto:

„Viděli jsme zcela jasně, kolik takových archivů je, které jsou jednoduše veřejnosti nepřístupné, jsou uloženy ve špatných podmínkách, někde v domácnostech, ve skříních, na gaučích... (...) Shodou okolností se to odehrávalo v období intenzivní propagace problematiky digitalizace a zpřístupňování archivů. A tehdy jsme si uvědomili, že je možné využít této podpory ze strany státu, pokud jde o digitalizaci, ke zpřístupnění těchto archivů, k rozvoji a ochraně jejich materiální struktury – nejen samotného obrazu.“[5]

Podobně se vyjadřuje i kurátorka výstavy a první prezidentka nadace Karolina Lewandowska:

„Tento problém nejsilněji rezonoval při práci na výstavě polských dokumentaristek, která byla z velké části založena na soukromých zdrojích. Byly to Karolina Puchała-Rojek a Anna Duńczyk-Szulc, s nimiž jsem na této výstavě spolupracovala, a můj manžel Rafał Lewandowski, který se mnou spoluzakládal nadaci. (...) Naším hlavním cílem bylo vytvořit alternativu k muzejnímu a striktně archivnímu modelu. Ne proto, že by byly špatné, jen proto, že ne vždy fungují.“ [6]

Název nadace odkazuje na koncept "archeologie fotografie", který formuloval fotograf a teoretik umění Jerzy Lewczyński. Od 60. let 20. století Lewczyński studoval zapomenuté a poškozené fotografie a obnovoval jejich význam prostřednictvím otisků a rekonstrukce historického kontextu.

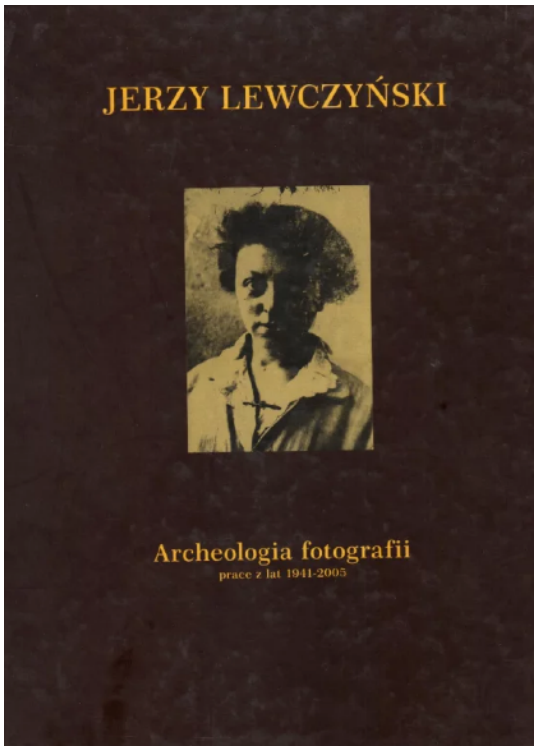

Foto 4 J. Lewczyński, Archeologie fotografie. Práce z let 1941–2005, obálka knihy, foto K. Zdrodowska

Tento pojem definoval následovně:

„Archeologií fotografie nazývám aktivity zaměřené na objevování, zkoumání a komentování událostí, faktů, situací, které se odehrály v minulosti v tzv. fotografické minulosti."
V tomto smyslu činnost Nadace adekvátně odráží podstatu archeologie fotografie v Lewczyńského pojetí, neboť nejen shromažďuje a chrání archivní materiál, ale prostřednictvím vzdělávacích a uměleckých aktivit neustále otevírá archivy reinterpretaci a dialogu se současností.[7]

1.3 Statutární cíle a poslání Nadace Archeologie fotografie

Činnost Nadace Archeologie fotografie vychází z jejího statutu, který stanoví tři hlavní cíle:

- podpora veřejného blaha v oblasti kultury, umění, vzdělávání a vědy;
- ochrana fotografického dědictví prostřednictvím archivace, digitalizace, uchovávání, zpřístupňování a propagace jedinečných fotografických sbírek;
- podpora fotografické tvorby ve všech jejích podobách.

Z výše uvedených cílů vyplývá poslání nadace, které se zaměřuje na uchování a šíření fotografického dědictví, zejména díla polských fotografek 20. století. Nadace působí také jako školicí středisko pro digitalizaci a archivaci a sdílí své zkušenosti a vypracované standardy s dalšími institucemi a jednotlivci.

Nadace zpřístupňuje své digitalizované zdroje na základě licence, jejíž výnosy se dělí mezi nadaci a dědice, kteří ve většině případů zůstávají vlastníky archivních zdrojů, zatímco nadace je vlastníkem jejich digitálních verzí. Archivní fotografie a digitální tisky jsou prezentovány na výstavách pořádaných v galerii Nadace a jsou rovněž poskytovány pro externí výstavy.

Od svého založení uspořádala nadace desítky výstav, a to jak v sídle nadace, tak v exteriérech v Polsku i v zahraničí. V rámci své činnosti nadace spolupracovala s dalšími institucemi na pořádání skupinových výstav, jejichž prvky pocházely z různých sbírek. Výstavy byly pořádány i v neobvyklých prostorách, jako například výstava *Pohled z mého okna* M. Hermanowicze[8] v jeho bývalém bytě na Al. Armii Ludowej ve Varšavě. Díla vystavená během této týdenní výstavy fotograf pořídil z oken právě tohoto bytu a samotný byt pro ně poskytl jedinečný kontext. Mezi prezentace umělců v zahraničí patřila monografická výstava děl Zbigniewa Dłubaka v pařížské Nadace H. Cartier-Bresson[9] a výstava Wojciecha Zamecznika v Lausanne[10]. Mezitím v galerii nadace právě probíhá výstava Adriana Predy z Rumunska s názvem *Asteroidy a exoglyfy*.[11]

Nadace rovněž vyvíjí publikační činnost, jejímž prostřednictvím popularizuje především umělecké počiny autorů archivů, které vlastní, a šíří poznatky o teorii fotografie a archivnictví. K dnešnímu dni nadace vydala 34 publikací, mimo jiné reedici knihy Zofie Rydetové *Malý člověk* (2012) a knihu Zbigniewa Dłubaka *Teorie umění* (2013). Poslední položkou na seznamu vydaných knih je *Herbář* Iwony Germanekové, která ve své umělecké praxi často využívá archivní fotografie. (Seznam publikací vydaných Nadací Archeologie fotografie je uveden v příloze).

1.4 Archivy Nadace Archeologie fotografie

Foto 5. Z. Dlubak 1995, Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 6. Z. Chomętowska 1936, Virtuální muzeum fotografie FAF

Prvními sbírkami, které nadace získala, byly archivy Zofie Chomętowské[12] a Zbigniewa Dłubaka[13]. V současné době FAF pečuje o pozůstalost 20 umělců. Jediným archivem, který nadace vlastní, je archiv Zofie Chomętowské – ostatní fungují jako depozita, jejichž majiteli jsou nejčastěji dědicové.

Archivy shromážděné nadací se nacházejí v různých fázích vývoje vzhledem k různorodosti materiálů a různým podmínkám uložení. Sbírky obsahují fotografie v různých formátech, včetně negativů, pozitivů, diapozitivů a digitálních fotografií. Kromě toho sbírky zahrnují filmy, výtvarná díla, plakáty, makety, tisky, rukopisy a strojopisy. Přibližně celý fond lze datovat od 20. do 90. let 20. století. Převážná většina archiválií je tradiční, s velmi malým podílem digitálních snímků. Rozsah fondu je obtížné odhadnout vzhledem k tomu, že na většině archiválií se stále pracuje a jsou popsány jen do určité míry. Obecně je lze odhadnout na několik desítek tisíc pozitivů a negativů plus další druhy archiválií.

Nadace má k dispozici archivy těchto autorů:

Zofia Chomętowska (1902–1991)

Zbigniew Dłubak (1921–2005)

Janusz Bąkowski (1922–2005)

Maria Chrząszczowa (1913–1979)

Wojciech Zamecznik (1923–1967)

Tadeusz Sumiński (1924–2009)

Mariusz Hermanowicz (1950–2008)

Jan Jastrzębski (1925–2001)

Antoni Zdebiak (1951–1991)

Andrej Gregoriew (1963–2016)

Jerzy Lewczyński (1924–2014)

Marek Piasecki (1935–2011)

Lucjan Demidowski (1946–)

Danuta Rago (1934–2000)

Jan Fleischmann (1940–2019)

Zofia Raczkowska (1932–2013)

Mirosław Raczkowski (1927–2020)

Harry Weinberg (1939–2022)

Maciej Musiał (1946–2000)

Anna Musiałówna (1948–)

1.5 Virtuální muzeum

Virtuální muzeum fotografie je bezplatný online portál FAF, který v současné době představuje více než 88 000 digitalizovaných fotografií. Původně byl vytvořen v rámci programu Digitální kultura 2016[14] a je jedním z nejdůležitějších kanálů pro zpřístupnění sbírek nadace. Portál obsahuje nejen archivy fotografů, ale také kurátorské a akademické texty o historii a teorii fotografie. U každého archivu je uveden životopis autora a informace o stavu dochování a kontextu, v němž sbírka vznikala. Taková je například stručná anotace umístěná u archivu Marie Chąszczové:[15]

„Nadace se fotografovou sbírkou zabývá od roku 2009. Zpracovávaná díla pocházejí z let 1945–1974 (fotografova předválečná tvorba se nedochovala). Součástí práce je digitalizace sbírky negativů – převážně dokumentace poválečné architektury Varšavy, ale také fotografií z jiných polských měst (více než 2 500 snímků), které fotografka pořídila během svých cest v rámce svého působení na Varšavské technické univerzitě. Jedná se o mimořádně zajímavé fotografie z historických důvodů, důležité pro dějiny polské dokumentární fotografie. Stejnému tématu je věnován i rozsáhlý soubor pozitivů.

Foto 7. Chrząszczowa Maria 1949,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Pozitivy a negativy byly většinou ve středním stavu zachování: téměř všechny vyžadovaly konzervátorskou konzultaci a přebalení, některé také narovnání. Archiv obsahuje také nejstarší a nejznámější soubor fotografií Chrzaszczové – fotografie ruin Varšavy – a důležitou dokumentaci z tábora Osvětim v zimě 1945 (Chrzaszczová zde pořídila jeden 36snímkový film).“

1.6 Podcasty

Od prosince 2024 provozuje Nadace podcast *Na rubu*, v němž prezidentka Dr. Veronika Kobylinská vypráví příběhy spojené s konkrétními fotografiemi a umělci. První sezóna[16] se skládá z devíti dílů a je k dispozici na webových stránkách nadace a na oblíbených streamovacích platformách. Cílem podcastu je nejen popularizace sbírky, ale také zamyšlení nad rolí fotografie při vytváření kolektivní paměti.

1.7 Semináře a konference

Nadace Archeologie fotografie pořádá různé vzdělávací akce – semináře, workshopy a konference o archivaci a historii fotografie. Nedávno Nadace uspořádala konferenci pod záštitou maršálka Mazovského vojvodství a Její Magnificence rektorky „Digitalizace fotografických a audiovizuálních materiálů“ (27. 3. 2025 Institut umění Polské akademie věd ve Varšavě), která měla velký úspěch, pokud jde o účast, což svědčí o velkém zájmu o toto téma.

Od roku 2009 Nadace pořádá pravidelná setkání pod heslem „Oprašujeme domácí archivy“. Na pravidelných a bezplatných setkáních pracovníci nadace učí preventivní konzervaci, tedy jak pečovat o vlastní sbírku starých fotografií. Tradičním dnem těchto setkání je středa a odborníci z nadace radí, jak fotografie identifikovat nebo zachránit před zničením. Od roku 2021 nadace spolupracuje s Nadačním fondem Multisensory[17], , který se snaží přiblížit sbírky lidem se zrakovým postižením. V rámci této spolupráce byl vytvořen „dotykový archiv“ – patnáct tyflografik[18] pro fotografie ze sbírek Nadace.

1.8 Sociální centrum fotografie CHŁODNA 20

Od roku 2019 vytváří Nadace Archeologie fotografie a Sputnik Photos Společenské centrum fotografie – místo pro výstavy, vzdělávání a společenskou integraci. Projekt je spolufinancován městem Varšava. Zahrnuje výstavy, publikace, aktivity zaměřené na přístupnost a vzdělávací akce, a to i pro vyloučené skupiny: osoby se zdravotním postižením, migranty, seniory nebo mladé lidi.

1.9 Čítárna

Nadace shromažďuje a zpřístupňuje odbornou knižní sbírku o fotografii, dějinách umění a archivnictví. Sbírka obsahuje více než 1 500 titulů – od vzácných archivních vydání až po moderní teoretické publikace. Na místě je k dispozici čítárna, která slouží studentům, badatelům a zájemcům o amatérskou fotografii.

Foto 9 Mikołaj Chmieliński u skeneru, čítárna FAF 2025, foto K. Zdrodowska

Foto 8 Čítárna v sídle FAF, Varšava 2025, foto K. Zdrodowska

1.10 Živé archivy – spolupráce s umělci

Projekt *Živé archivy* zahrnuje kreativní reinterpretaci fotografií současnými umělci. Dosud se do něj zapojila díla Nicholase Grospierra[19], Krzysztofa Pijarského[20] nebo Anny Zaradny[21]. Tyto výstavy často kombinují výtvarné umění se zvukem, performancí a participativními aktivitami a ukazují archiv jako prostor otevřený novému čtení.

Foto 10 Instalace Anny Zaradny, výstava Nonfinito, Varšava 2025, foto K. Zdrodowska

Závěrečnou akcí této série byla výstava v galerii Studio s názvem *Nonfinito*, která nejen připomněla ikonické cykly z díla Zbigniewa Dłubaka, ale zasadila je i do širšího kontextu sound artu, zvukové kompozice vytvořené Annou Zaradny, umělkyní, která kombinuje vizuální umění s experimentálními zvuky. Dr. Weronika Kobylinska, jedna z kurátorek výstavy, tuto kombinaci umělců popsala jako „interdisciplinární polyfonii: fotografie, malba, instalace“ a dodala: „Její (Zaradny) instalace proměňuje galerii (...) v performativní médium, které nás zve k ponoření se do vícesmyslového zážitku. Výstava ‚pracuje‘ v přítomnosti diváka, čímž odkazuje na myšlenku Zbigniewa Dłubaka o Ikonsféře I.“[22] Výstavu, která byla zahájena v prosinci 2024 a potrvá do 30. března 2025, doprovázela autorská setkání, kurátorské prohlídky a performativní akce Anny Zaradny.

1.11 Digitalizace

Digitalizace je jedním z hlavních pilířů činnosti nadace. Darované archivy často obsahují tisíce položek a při omezených lidských zdrojích trvá proces popisu a digitalizace jednoho archivu obvykle roky. Získané materiály se posuzují z hlediska postříbření, mikrobiologického znečištění (nejčastěji plísněmi způsobenými špatnými skladovacími podmínkami), celkového stárnutí a případného mechanického poškození, aby se určilo pořadí prací. Během procesu digitalizace se nejen vytvářejí digitální kopie archivních zdrojů, ale také se čistí a balí do obalů z bezpečných a schválených materiálů[23]. Veškeré archivní materiály jsou uloženy v souladu s nejvyššími standardy, v bezkyselinovém papíru a kartonu.

Foto 11 Interiér archivu FAF, Varšava 2025, foto K. Zdrodowska

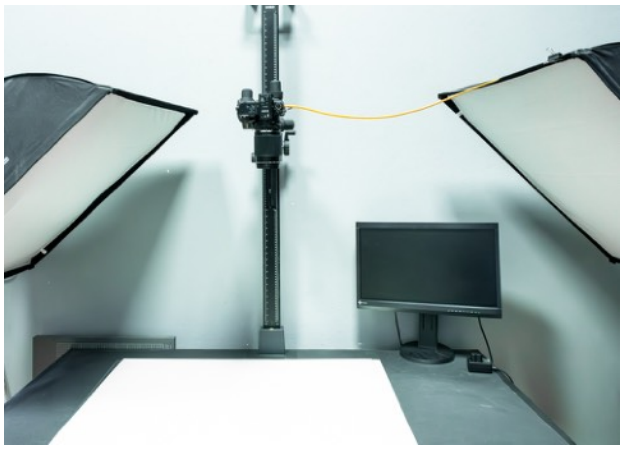

Foto 12 Digitalizační stojan, foto K. Zdrodowska

Nadace provozuje profesionální digitalizační pracoviště. V roce 2024 bylo digitalizační pracoviště modernizováno. Nyní je vybaveno středoformátovou kamerou GFX100S, americkými standardy kvality, LED lampou, pentaliemátorem a dvěma grafickými stanicemi. Díky tomuto vybavení a know-how splňuje nadace nejvyšší mezinárodní standardy digitalizace v souladu s normami ISO a metodikou FADGI[24]. Místnost, v níž nadace provádí svou archivní činnost a uchovává své sbírky, není velká, ale v současné době je dostačující. Nachází se v prvním patře městského domu a nemá okna, takže materiály v ní uložené nejsou vystaveny vlhkosti a dennímu světlu. Snadněji se zde také udržuje stálá teplota a nedostává se sem prach a nečistoty z ulice.

KAPITOLA II: Archiv Danuty Rago

2.1 Životopis Danuty Rago

Danuta Rago se narodila 17. srpna 1934 v obci Dobre (Kujavsko-Pomorské vojvodství). K fotografování se dostala ve velmi raném věku – hned po ukončení střední školy. Její zájem o tento obor byl možná inspirován dědečkem jejího bratrance Stanislawa Raga, který byl jako fotograf aktivní již ve 20. a 30. letech 20. století.

V osmnácti letech začala pracovat jako laborantka ve fotografickém ateliéru v Radě pro ochranu a zachování památek. V roce 1953 začala studovat herectví na Divadelní akademii ve Varšavě a provdala se za Stanisława Grabowského.

Po narození syna Krzysztofa kvůli tíživé finanční situaci rodiny v roce 1954 zanechala studia a opět nastoupila jako laborantka – tentokrát v Polské akademii věd, současně studovala externě žurnalistiku.

Foto.13 Danuta Rago, Stadion Legie, Varšava 1969, foto R. Klos

V roce 1956 začala pracovat jako fotoreportérka pro Sztandar Młodych. V následujících letech spolupracovala s Procházkou mladých, Světem a Dělnickou agenturou. Od roku 1960 byla členkou Klubu tiskové fotografie při SDP. V letech 1966–1969 pracovala pro Ústřední fotografickou agenturu. V roce 1971 vydal Zbigniew Woszczyński kolektivní fotoalbum *Samo życie[25]*, které představuje mnohostranný obraz života v tehdejším Polsku a obsahuje fotožurnalistické snímky 39 mužů a jedné ženy. Byla jí Danuta Rago.

Foto 14 Původní obálka knihy *Samo życie*, Z. Woszczyński, Varšava 1971, foto K. Zdrodowska

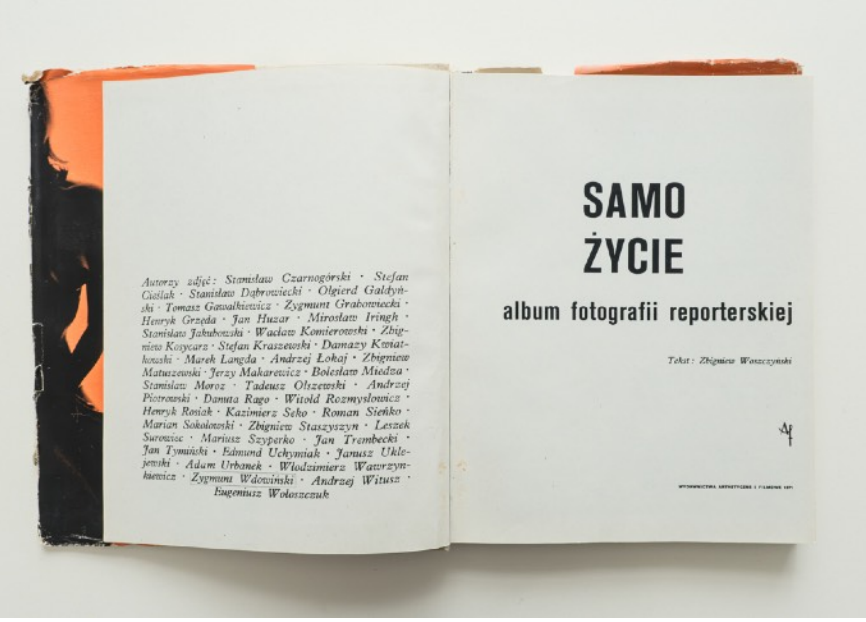

Foto 15 Titulní strana knihy Samo życie a seznam autorů fotografie, foto K. Zdrodowska

Od roku 1969 byla spojena s týdeníkem Perspektywy, kde se v roce 1977 stala vedoucí fotografického oddělení a převzala vedení takových významných osobností polské fotografické scény, jako byli Tomek Sikora[26] a Zbyszko Siemaszko[27].

Během této doby vytvořila řadu sociálních fotoreportáží zachycujících každodenní život na pracovištích, ve volném čase i na oficiálních dovolených. Její fotografie se nejednou dostaly na obálku časopisu Perspektywy.

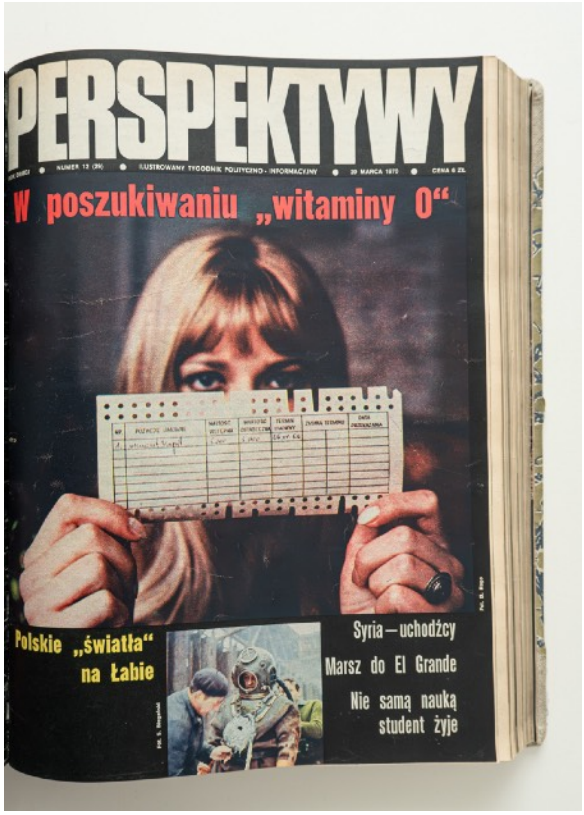

Foto 16 Perspektywy, č. 12 z 10. března 1970, na obálce foto Danuta Rago,
foto K. Zdrodowska

Od roku 1976 byla členkou ZPAF[28]. Po odchodu do důchodu působila jako předsedkyně varšavské pobočky ZPAF.

Vrcholem její kariéry byla výstava *Zrození fotografa[29]* v roce 1999 (společně se Zbyszkem Siemaszko), kde představila výběr černobílých portrétů. Rago kombinoval různé fotografické žánry – od reportáže přes reklamu až po portrét. Její archiv dokumentuje jak společenský život komunistického Polska, tak její umělecké experimenty s užitou fotografií.

2.2 Historie akvizice archivu Danuty Rago

Nadace Archeologie fotografie převzala archiv Danuty Rago v roce 2020 z iniciativy jejího syna Christophera Grabowského, který žije v Kanadě. Vzhledem k jejímu krátkému pobytu v Polsku se archiv dostal do FAF v expresním tempu – v 17 krabicích, bez předchozí domluvy. Jak vzpomíná tehdejší prezidentka nadace Marta Przybylo[30]:

„Jednoho dne přišli dva pánové z ulice a o dva dny později se v našich prostorách objevilo 17 krabic."

Rozhodnutí o přijetí sbírky padlo rychle – jméno Danuty Rago bylo nadaci již známo díky výstavě *Dokumentalisté*. Ukázalo se, že archiv je největší sbírkou, která se dostala do péče Nadace, a její zpracování probíhá dodnes. Nadace zůstává s dědicem Christopherem Grabowskim neustále v kontaktu.

Foto 17 Archivní zásoby Danuty Rago v původních krabicích, Varšava 2025, foto K. Zdrodowska

2.3 Archivní zdroje Danuty Rago

Archiv obsahuje převážně transparentní materiál – negativy a diapozitivy – s malým počtem kopií. Materiály byly neuspořádané, často promíchané, nečitelně nebo nesprávně popsané. Neexistoval žádný katalog ani klasifikace. Obtížně čitelný byl i autorův rukopis.

Při identifikaci materiálu pomohly novinové publikace a mikrofilmy, aby bylo možné porovnat fotografie s daty a událostmi. Archiv nevykazoval žádnou biologickou kontaminaci, ale je v karanténě v souladu se zavedenými postupy.

Foto 18 Původní krabice Danuty Rago,
foto K. Zdrodowska

Foto 19 Původní krabice Danuty Rago,
foto K. Zdrodowska

Většina materiálu Danuty Rago byla uložena v papírových obálkách a sáčcích z nevhodného druhu papíru, o čemž svědčí jeho charakteristické zažloutnutí. Na obálkách často chybí podpisy nebo jsou neúplné či zavádějící. Nejčastější zaznamenané mechanické poškození bylo způsobeno sepnutím několika negativů kovovými sponkami, které film deformovaly a rezavěly

Foto 20 Negativy v původní obálce
foto K. Zdrodowska

Foto 21 Původní popis autora
foto K. Zdrodowska

Většinou byly staré černobílé negativy Danuty Rago uchovávané v tradičních pergamenových sáčcích. Novější, barevné, byly uloženy v plastových košilkách z fotolaboratoře. Na deskách často chyběl popis nebo nebyly dostatečně zřetelné, aby bylo možné fotografie přesně datovat nebo identifikovat další prvky filmu.

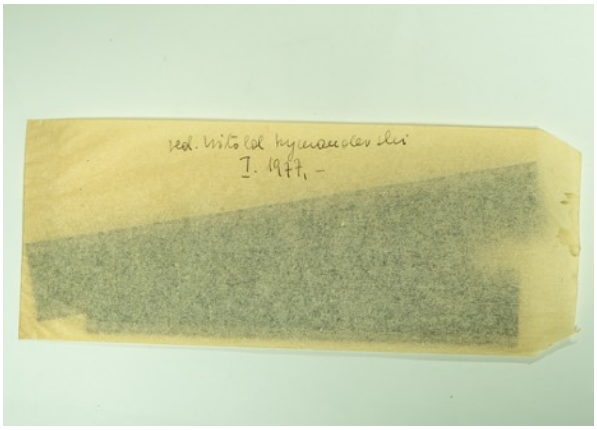

Foto 22 Obálka s původním autorským popisem,
foto K. Zdrodowska

Foto 23 Barevné negativy v tričku fotolaboratoře,
foto K. Zdrodowska

Danuta Rago uchovávala malou část svých negativů ve speciálních albech ze starého kartonu. Tato alba mají přihrádky na negativy a indexy obsahu na otevíracích křídlech. Bohužel obsah alb je pomíchaný a indexy v albech ne vždy odpovídají jejich obsahu.

Foto 24 Původní album na negativy,
foto K. Zdrodowska

Foto 25 Album - viditelný index negativů,
foto K. Zdrodowska

Do dubna 2025 bylo vytvořeno 4319 objektů: 3634 negativů a 685 diapozitivů. Vše je k dispozici online, ale stále se jedná pouze o zlomek produkce Danuty Rago.

2.4 Uložení a přístup k archivu Danuty Rago

Foto 26 archivní úložný systém, foto K. Zdrodowska

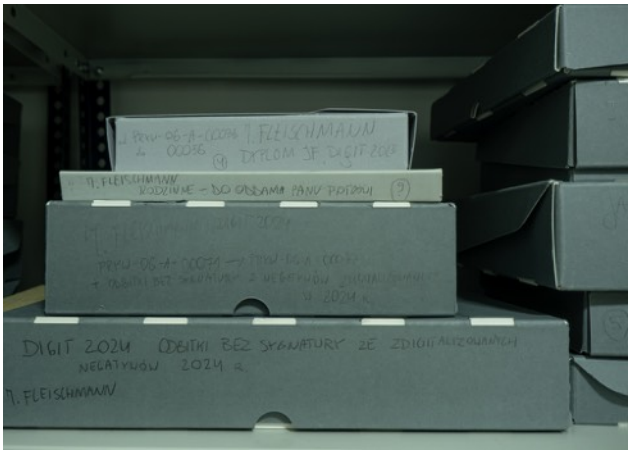

Foto 27 krabice ze speciální lepenky s viditelnými popisy, foto K. Zdrodowska

Negativy a diapozitivy jsou přebaleny do obálek a krabic, které neobsahují kyselinu.

Foto 28 Negativy zabalené do nekyselých sáčků, foto K. Zdrodowska

Foto 29 Viditelný způsob popisu sáčků s negativy po přebalení, foto K. Zdrodowska

Popisy na obalech a krabicích jsou provedeny tužkou v souladu se zásadami preventivní konzervace. Obal je vyroben z papíru nebo lepenky, která neobsahuje destruktivní složky urychlující oxidaci. Jedná se o specializovaný, vysoce kvalitní papír vyrobený z čisté celulózy. Díky tomu jsou obaly z takové suroviny nejen mimořádně trvanlivé, ale také odolné vůči mechanickému poškození.

2.5 Práce z archivu Danuty Rago

Nadace Archeologie fotografie pracuje postupně – v závislosti na získaných grantech. V roce 2021 bylo digitalizováno prvních 300 objektů[31]. Jednalo se o barevné diapozitivy a negativy ze 70. a 80. let 20. století. Snímky představují projekty užité fotografie, z velké části věnované motorismu a závodu POLMO v Bielsku-Białé, a také různé reklamní záběry z 80. let, včetně praček, sušiček, pracích prášků nebo šamponů.

Foto 30 Reklama na brýle 1970,
foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 34 Reklama na kosmetiku Celia 1970,
foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

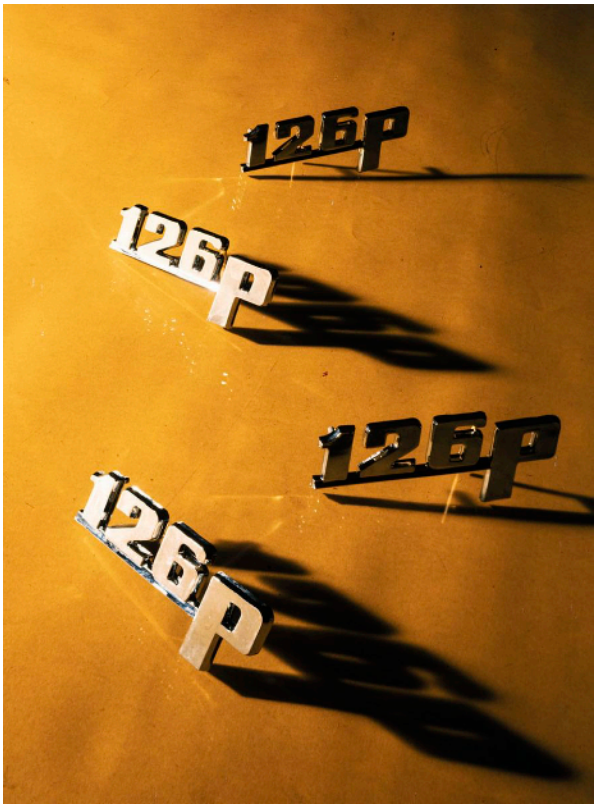

Foto 32 Reklama na vůz Fiat 126p, 1977, foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 33 Reklama na vůz Fiat 126p, 1977, foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Z hlediska kvality snímků mohou reklamní fotografie Danuty Rago působit neprofesionálně ve srovnání se současnými projekty, které jsou realizovány na vysoce konkurenčním trhu s využitím vyspělé technologie. Neměla k dispozici profesionální ateliér, osvětlení ani fotografický set. Používala jednoduché prostředky a mnoho svých reklamních snímků pořizovala v exteriéru za použití přirozeného světla. Technologické nedostatky Danuty Rago vyvažovala její vynalézavost a kreativita při aranžování dekorací.

Častým námětem reklamních fotografií Danuty Rago v 70. letech byly předměty denní potřeby. Skromné realizační podmínky se fotografka snažila kompenzovat zajímavým rámováním nebo překvapivými perspektivami. Jednou z nejvýraznějších a zároveň nejznepokojivějších fotografií Rago z tohoto období je snímek zobrazující pouze fragment tváře modelky, na němž je dominantním prvkem její oko. Žena se líčí pomocí štětečku na řasence.

Neobvyklé rámování, hluboké stíny a nepřirozené detailní záběry způsobují, že banální každodenní činnost působí poněkud surreálně.

Foto 34 Reklama na kosmetiku Celia 1970,
foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 35 Reklama na šampon 1975,
foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

V roce 2022 bylo zpracováno dalších 2100[32] maloformátových a středoformátových negativů z let 1956 až 1965. Negativy byly dobře udržované a dobře popsané, snad proto, že byly pořízeny na objednávku různých institucí a následně jim byly předány. Byly mezi nimi fotografie průmyslových závodů, módních focení, dokumentace z USA a vystoupení skupiny Mazowsze. Jako fotografka doprovázela slavnou polskou folkovou skupinu na turné, navštívila mnoho měst a přivezla si bohatý reportážní materiál. Teprve nyní jsou postupně objevovány její snímky ve stylu pouliční fotografie z New Yorku nebo texaského Dallasu, fotografie newyorské burzy nebo výjevy z metra.

Foto 37 New York 1965,
foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 36 Hotel v Dallasu 1965,
foto Danuta Rago
Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 38 USA 1965,
foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

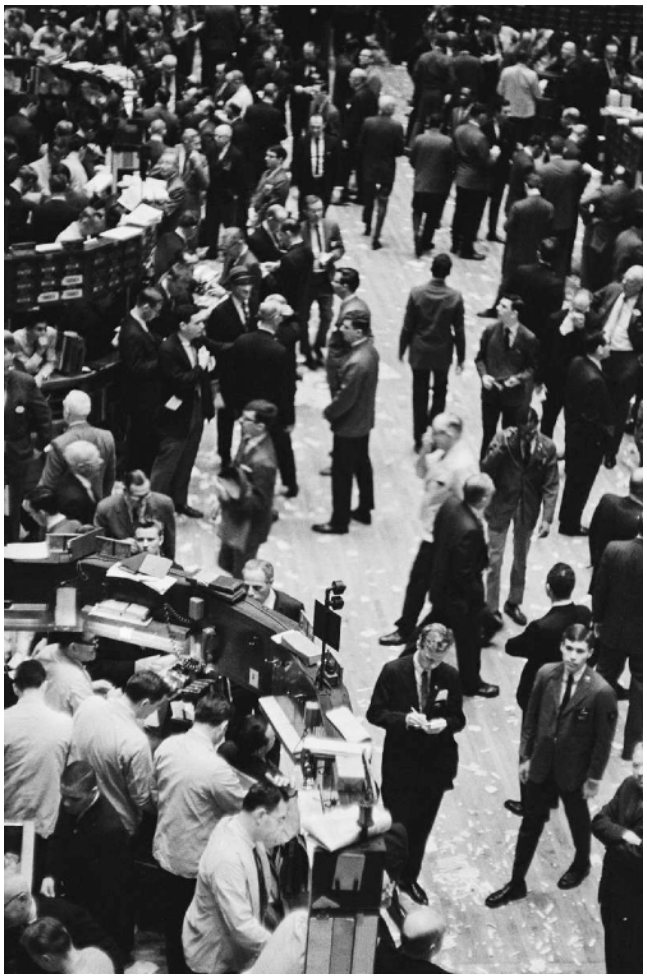

Foto 39 Newyorská burza 1965,
foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 40 USA 1965, foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 41 USA 1965, foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Danuta Rago pracovala pro populární deníky a často dokumentovala významné oficiální události, jako jsou prvomájové průvody, návštěvy zahraničních hostů nebo firemní oslavy.

Foto 42 Prvomájový průvod, Varšava 1964,
foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 43 Sjezd Svazu socialistické mládeže, Varšava
1960, foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 44 Návštěva předsedy vlády Ghany,
Varšava 1961, foto Danuta Rago
Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 45 Prvomájový průvod,
Varšava 1976, foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Významnou část dosud shromážděné sbírky Danuty Rago tvoří fotografie dokumentující každodenní život a práci v době komunismu. Její sociální fotoreportáže jsou bohatým svědectvím o každodenním životě a změnách, kterými v průběhu let prošel.

Foto 46 Skała, 1959,
foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 47 Gymnastika pro ženy, Varšava 1959,
foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 48 Dav před barem Praha,
Varšava 1959, foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 49 Národní veletrh v Poznani, 1959,
foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Při pohledu na fotografie Danuty Rago z celého období jejího profesního působení je možné sledovat, jak socialistická moderna koexistovala s chudobou, která existovala po celou dobu, s civilizační zaostalostí a poválečnou zkázou. Její rané reportážní fotografie evokují konvence italského neorealismu, například ty pořízené ve vesnici Skała, zbavené vody, kde obyvatelé používali pumpu na náměstí. Z téhož roku pocházejí fotografie zachycující lekce gymnastiky pro moderní ženy, které ve Varšavě vedla Halina Mancewiczówna, nebo výstavu úhledných a elegantních letních domů na Národním veletrhu v Poznani.

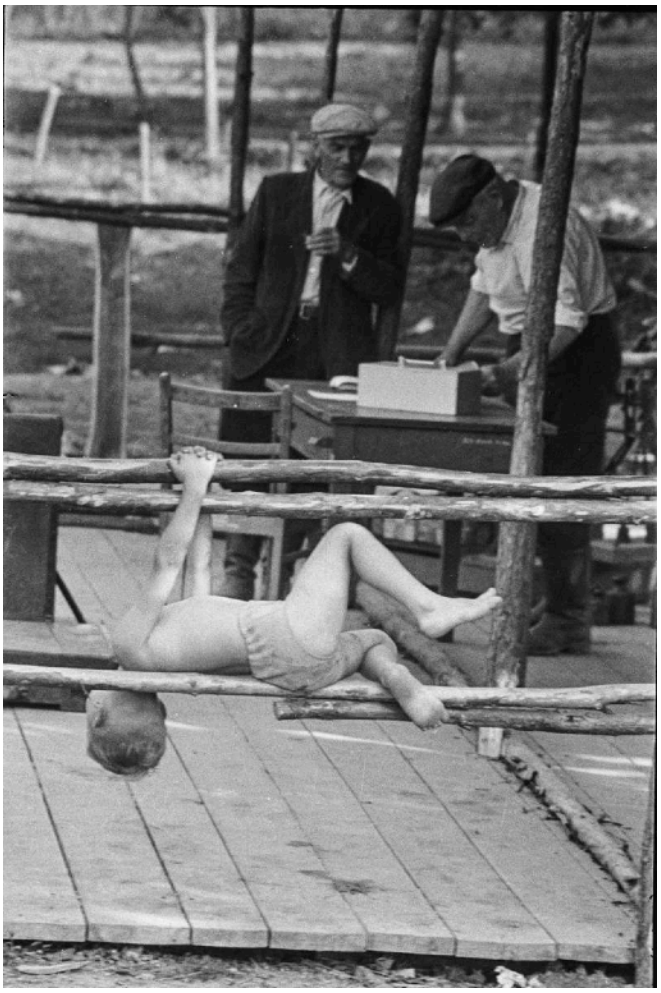

Foto 50 Mazovia 1961,
foto Danuta Rago,
FAF Virtuální muzeum fotografie

Foto 51 Výstava plemenných psů,
Varšava 1960, foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

V roce 2023 nadace digitalizovala a popsala dalších 1 695 fotografií[33]. Jednalo se o malo- a středoformátové negativy a diapozitivy a mezi nimi mimo jiné fotoreportáž z Filmów Rysunkowych Studia v Bielsku-Białé, dokumentaci z restaurování Racławického panoramatu v roce 1983 nebo fotografie z Mezinárodního veletrhu v Poznani. Vzhledem k tomu, že velká část materiálů byla zpracována pro časopis „Sztandar Młodych“, knihovní rešerše nám umožnily najít fotografie v konkrétních číslech a potvrdit jejich dataci.

Fot.52 Renovace Racławického panoramatu,
Wrocław 1983, foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Fot.53 Renovace Racławického panoramatu,
Wrocław 1983, foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 54 Folk Fest, Radom 1971,
foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 55 Folk Fest, Radom 1971,
foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

V roce 1983 Danuta Rago dokumentovala konzervační práce na Racławickém panoramatu, největší olejomalbě v Polsku. Danuta Rago fotografovala také místní společenské a kulturní události, například lidový festival v Radomi (na obrázku výše).

Zajímavostí z archivních fondů Rago je krátká fotografická zpráva o putovní výstavě *Lidská rodina*, která byla k vidění ve Varšavě na podzim roku 1959.

Foto 56 Zachęta, Varšava 1959
foto Danuta Rago

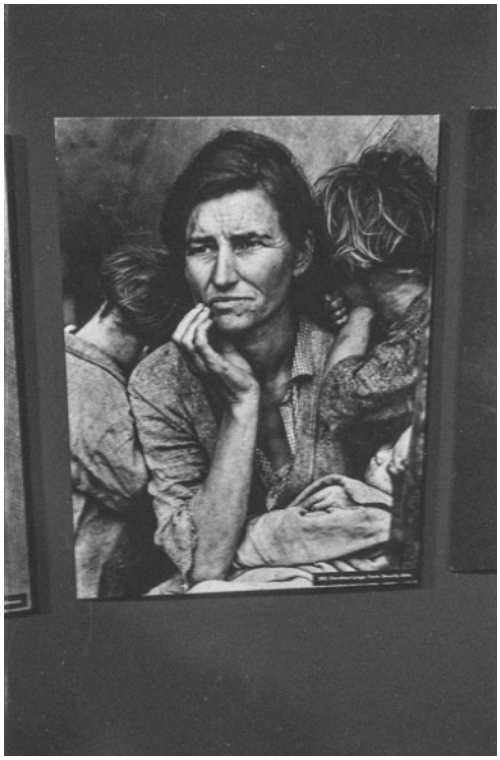

Foto 57 Zachęta, Varšava 1959
foto Danuta Rago

V témže roce Danuta Rago pořídila reklamní fotografie pro varšavskou automobilku Żerań, kde se od roku 1957 vyráběl nový a zcela polský malolitrážní vůz Syrena. Rago ukazovala vozy na speciální tovární tréninkové dráze a snažila se dosáhnout co nejdynamičtějšího efektu. Na snímku jsou vozy Syrena a Warszawa.

Foto 58 Zkušební trať automobilky Żerań, Varšava 1959, foto Danuta Rago

Foto 59 Zkušební trať automobilky Żerań, Varšava 1959, foto Danuta Rago

Danuta Rago při své práci často navštěvovala průmyslové a výrobní závody, odkud pravidelně poskytovala materiály pro novinové tituly. Mnohé z těchto reportáží se týkaly feminizovaných továren, kde práci vykonávaly především ženy.

Foto 60 Závody gumárenského průmyslu Grudziadz 1959, foto Danuta Rago

Foto 61 Obchod před Vánocemi, Varšava 1959, foto: Danuta Rago

2.6 Popularizace díla Danuty Rago

Nejdůležitějším kanálem popularizace je Virtuální muzeum fotografie a tamní depozitář děl fotografky, který se neustále rozrůstá. V rámci spolupráce s Nadací Kultura bez bariér[34] byl k vybraným fotografiím Danuty Rago vytvořen audiopopis jako aktivita zaměřená na zapojení zrakově postižených do světa umění.

V roce 2021 byly fotografie Rago součástí výstavy *O kriminálních románech, krystalech a jiných předmětech[35]*, kterou uspořádala Nadace Archeologie fotografie. Výstava byla věnována čtyřem desetiletím užité fotografie v období komunismu.

Foto 62 Reklama na kosmetiku Celia 1970,
foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

Foto 63 Reklama na kosmetiku Celia 1970,
foto Danuta Rago,
Virtuální muzeum fotografie FAF

V roce 2023 se konala její první posmrtná samostatná výstava Továrna na iluze[36]. Výstava byla založena na kontrastu mezi autorčinými černobílými fotožurnalistickými snímky a barevnými reklamními fotografiemi. V překvapivých juxtapozicích se zde objevily průmyslové haly a newyorské ulice, ale také barevné fotografie z reklamních akcí na předměty denní potřeby. Součástí výstavy byly jak vintage tisky, kterých se v tvorbě Rago dochovalo jen málo, tak stylizované tisky a současné tisky zhotovené z digitalizovaných negativů. Kurátorkou výstavy byla Dr. Veronika Kobylinská, prezidentka Nadace Archeologie fotografie. Výstavu doprovodila kurátorská prohlídka, která se konala 21. listopadu 2023. a speciální přednáška Adriana Wykrota 4. prosince téhož roku.

Foto 64 Galerie FAF během výstavy Továrna na iluze,
Varšava 2023, fotomateriál na webu FAF

Další významnou událostí spojenou s tvorbou Danuty Rago byla její samostatná výstava, kterou nadace uspořádala společně s Rybnik Foto Festivalem v roce 2024 v umělecké galerii Rzeczna[37]. Při této příležitosti Nadace představila novou, oproti původní výstavě rozšířenou verzi výstavy „Továrna na iluze“. Dr. Weronika Kobylińska, kurátorka výstavy, o ní říká následující: „Myšlenkou výstavy Danuty Rago bylo připomenout tuto mimořádně významnou osobnost. Doufám však, že se nám výběrem a srovnáním fotografií podařilo také položit otázku, která je aktuální i dnes: Jak vypadá „továrna na iluze“, v níž fungujeme“[38].

Kromě toho z dosud vytvořených podcastů *Na rubu* se dva blíže zabývají příběhy, které se skrývají za fotografiemi Danuty Rago. Pátý díl se věnuje cestě Rago do Spojených států a obsahuje citace z jejích deníků. Šestá epizoda je o reklamních fotografiích, které Rago pořizovala v době centrálně plánovaného hospodářství za použití velmi jednoduchých prostředků a stylizace. Archiv Danuty Rago, který je předmětem výzkumné práce Nadace Archeologie fotografie, má zvláštní význam nejen jako sbírka materiálů dokumentujících každodenní život v komunistickém Polsku, ale také jako důležité svědectví o práci žen v oblasti tiskové a užité fotografie. Přestože Rago zůstala po desetiletí aktivní fotožurnalistkou, její práce byla dlouho podceňována a ve studiích o dějinách fotografie v Polsku téměř zcela chyběla.

Ilustrace k podcastu *Na rubu*, epizoda 5, zdroj: webové stránky FAF

Ilustrace k podcastu *Na rubu*, epizoda 6, zdroj: webové stránky FAF

Rago se jako jedna z mála žen v okruhu fotoreportérů PRL věnovala typicky mužským tématům: průmyslu, sportu, motorismu. Zároveň se nevyhýbala reklamní a divadelní fotografii – oblastem, které byly v hierarchii fotografických žánrů často považovány za „méně prestižní". Její práce se vymykají jednoduchým klasifikacím – kombinují dokumentární kvality s uměleckým smyslem pro záběr, světlo a emoce.

Z hlediska studia dějin žen ve fotografii je archiv Rago mimořádně cenným zdrojem pro analýzu:

- profesních podmínek žen v médiích v lidovém Polsku,
- témat, která redakce a tiskové agentury svěřují fotografkám,
- a strategie přežití a adaptace žen v maskulinním prostředí fotožurnalistiky.

Nadace Archeologie fotografie – zpřístupněním a popularizací díla Danuty Rago – přispívá nejen k zachování odkazu jedné umělkyně, ale také ke změně paradigmatu vnímání dějin fotografie v Polsku. Případ Rago může sloužit jako výchozí bod pro další výzkum role žen při utváření vizuálního narativu komunistického Polska, zatímco její archiv může sloužit jako inspirace pro další generace badatelů.

KAPITOLA III: Plány do budoucna

Současný tým nadace tvoří pět stálých zaměstnanců, tři historici umění a dvě fotografky. Od roku 2023 působí Nadace Archeologie fotografie pod novou správní radou, kterou tvoří dr. Weronika Kobylinska – prezidentka, historička umění, kurátorka a akademická pedagožka na filmové škole v Lodžia, a Kamila Kobus – viceprezidentka, historička umění a archivářka.

Foto 65
Dr. Weronika Kobylińska,
foto K. Zdrodowska

Foto 66
Kamila Kobus,
foto K. Zdrodowska

Tým nadace pak tvoří Mikołaj Chmieliński (historik umění zodpovědný za archiv a koordinaci), Michalina Kacperek (fotografka zodpovědná za propagaci a digitalizaci) a Alicja Lesiów (fotografka, zodpovědná za digitalizaci, čítárnu a distribuci publikací).

Foto 67
Mikołaj Chmieliński,
foto K. Zdrodowska

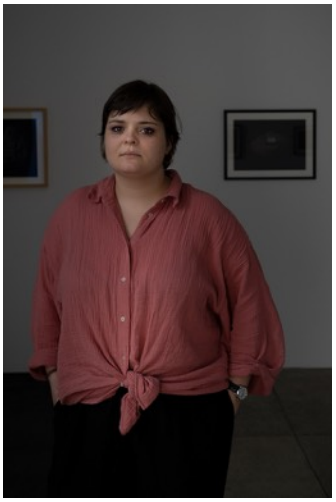

Foto 68
Michalina Kacperek,
foto K. Zdrodowska

Foto 69
Alicja Lesiów,
foto K. Zdrodowska

Jedním z hlavních cílů současných orgánů nadace je zvýšit společenský dopad instituce. Za tímto účelem jsou plánovány nové formy přímého kontaktu s veřejností – včetně fotografických procházek, participativních aktivit a rozvoj komunikace v digitálním prostoru (např. prostřednictvím podcastů) a tradičních tištěných publikací. Cílem těchto aktivit je posílit přítomnost nadace v povědomí veřejnosti jako instituce s jedinečnými kulturními zdroji.

V roce 2025 získala nadace tříletý grant od Národního institutu svobody, který umožnil přijmout novou, dlouhodobou strategii rozvoje. Ta předpokládá nejen pokračování dosavadních aktivit, ale také další posílení pozice nadace jako lídra v oblasti ochrany fotografického dědictví v Polsku. Zvláštní důraz je kladen na rozvoj kompetencí týmu – plánuje se specializované školení v pokročilých konzervačních technikách a také vytvoření nové, profesionální konzervační stanice, vybavené nástroji pro chemické analýzy. Plánují se také studijní návštěvy renomovaných institucí, jako je Muzeum fotografie v Krakově (MuFo).

Nadace neustále rozšiřuje rozsah svých sbírek. Nedávno nadace získala archiv Lucjana Demidowského – stále aktivního umělce, který se rozhodl darovat své materiály díky dlouholetému přátelství a spolupráci s Antoniem Zdebiakem, o jehož archiv nadace pečuje od roku 2016. Oba umělci společně vytvořili sérii fotografií performancí a Demidowského ústní vyprávění jsou cenným zdrojem poznatků nejen o jeho vlastní tvorbě, ale také o jeho zesnulém příteli. Nadace plánuje výstavu, která představí dialog mezi oběma umělci a společná témata přítomná v jejich tvorbě.

Současně probíhají jednání o převzetí rozsáhlého archivu Zofie Nasierowské – jedné z nejznámějších polských fotografek, která proslula svým osobitým stylem portrétů slavných osobností. Její dílo, zejména ze 70. let 20. století, je důležitou součástí historie polské fotografie a získání jejího odkazu by významně obohatilo sbírku nadace.

Dalším důležitým cílem nadace v nadcházejících letech je obnovit a rozvíjet mezinárodní a národní spolupráci. Pandemie COVID-19 a následná válka na Ukrajině výrazně omezily dosavadní činnost nadace v této oblasti. Návrat k činnosti přinesla mimo jiné účast Nadace na Warsaw Gallery Weekend – nejvýznamnější akci současného umění v Polsku. Od roku 2023 nadace také spolupracuje s rumunskou instituci Asociatia Forumul Artelor Vizuale (FAV). Výsledkem této spolupráce jsou dvě výstavy realizované v roce 2025 ve varšavské galerii Nadace, na společenská témata, jako je migrace a ekologická odpovědnost.

Nadace také plánuje rozšířit svou vzdělávací nabídku zaměřenou na širokou veřejnost – včetně dětí, mladých lidí, seniorů a osob se zdravotním postižením. Projekty zahrnují multisenzorické kurzy, fotografické procházky, workshopy zaměřené na identifikaci fotografických objektů a také aktivity zaměřené na přístupnost realizované ve spolupráci s místními institucemi – knihovnami a kulturními centry ve varšavské čtvrti Wola. Současně se plánuje nová propagační strategie, jejímž cílem je zviditelnit Nadaci Archeologie fotografie ve veřejném a mediálním prostoru.

Souhrn

Činnost Nadace Archeologie fotografie je příkladem moderního přístupu k ochraně a šíření fotografického dědictví. Prostřednictvím inovativních forem práce – jako je digitalizace, online publikace, vzdělávací a výstavní činnost – nadace přispívá k zachování unikátních sbírek, které dosud zůstávaly mimo oficiální muzejní a archivní okruh.

Analýza archivu Danuty Rago nám umožňuje vidět velkou hodnotu soukromých sbírek pro výzkum vizuální kultury, dějin médií a role žen ve fotografii 20. století. Odkaz Ragové není jen sbírkou fotografií – je také záznamem společenských, estetických a technologických změn, které se v Polsku odehrály ve druhé polovině 20. století. Práce nadace na tomto archivu je modelovou případovou studií, která ukazuje, jak náročné je rozvíjet, sdílet a popularizovat tak komplexní sbírku.

Budoucnost nadace vypadá dynamicky – jak z hlediska institucionálního rozvoje, tak z hlediska plánů na získání a prezentaci dalších archivů. Zvláštní role, kterou Nadace Archeologie fotografie hraje při propagaci díla žen, jako je Danuta Rago, ukazuje, že archivní aktivity mohou mít skutečný vliv na utváření kánonu vizuální kultury a kolektivní paměti.

Poznámky

[1] Susan Sontag, *O fotografii*, Nakladatelství Karakter Publishers, 2009

[2] Sputnik Photos, kolektiv dokumentárních fotografů (patří mezi ně Rafał Milach a Jan Brykczyński) se sídlem ve Varšavě.

[3] Statut Nadace Archeologie fotorafie, zdroj: webové stránky FAF https://faf.org.pl/wp-content/uploads/2023/06/statut_maj2023.pdf.

[4] Výstava *Dokumentalisté*, Galerie Zachęta, Varšava, ve dnech 17. 3. – 18. 5. 2008

[5] Dr. Magdalena Wiśniewska-Drewniak, *Jinak zmizí. Sociální archivy v Polsku. Vícenásobná případová studie*, http://repozytorium.umk.pl/handle/item/6105

[6] Tamtéž.

[7] Jerzy Lewczyński, *Archeologie fotografie*, Nakladatelství Kropka, 2005.

[8] Výstava *Widok z mojego okna* se konala ve dnech 15. – 21. 11. 2010 ve Varšavě na ulici Armii Ludowej 13/23.

[9] Monografická výstava Zbigniewa Dłubaka v Nadaci Henrieho Cartiera-Bressona v Paříži, v dnech 17. 1. – 28. 4. 2018, kurátorka: Karolina Ziębińska-Lewandowska

[10] Výstava pod názvem *Wojciech Zamecznik. La Photographie sous toutes ses forme* v Musee de l'Elysee, Lausanne, v dnech 20. 9. – 31. 12. 2016, kurátorka: Ann Lacoste.

[11] Vystava *Asteroidy a exoglyfy,* Adrian Preda, Galeria FAF, Varšava, v dnech 4. 4. – 23. 4. 2025, kurátorky: Ioana Marinescu, Weronika Kobylińska

[12] Zofia Chomętowska (1902–1991) – polská fotografka činná zejména ve 30. letech 20. století. Od roku 1947 žila v Argentině.

[13] Zbigniew Dłubak (1921–2005) – polský teoretik umění, malíř a fotograf.

[14] *Digitální kultura 2016* je pokračující vládní program podpory digitalizace muzeí.

[15] Virtuální muzeum fotografie; archiv Marie Chrząszczové, zdroj: https://fotomuzeum.faf.org.pl/container/5.

[16] *Na rewersie,* série podcastů věnovaných popularizaci znalostí v oblasti ochrany fotografií a představení práce autorů, shromážděných archivů., zdroj: https://faf.org.pl/category/podcast/

[17] Multisenzorická (Wielozmysły) – Nadace pro přístupnou vizuální kulturu – iniciativa za zapojení osob se zdravotním postižením do recepce a tvorby umění.

[18] tyflografika - konvexní značení pro zrakově postižené, které odráží umělecké dílo.

[19] Výstava *Fotografie, která roste,* fotografická instalace Nicolase Grospierra v bytě Tadeusze Suminského, v dench 23. 5. – 11. 6. 2011

[20] Výstava *Hra v archivech*, Galerie Asymetria, Varšava, v dnech 17. 6. – 31. 7. 2011 Reinterpretace umění Jerzyho Lewczyńského od Krzysztofa Pijarského

[21] Výstava *Nonfinito,* Galerie Studio, Varšava v dnech 18. 12. – 30. 3. 2025, Reinterpretace díla Zbigniewa Dłubaka od Anny Zaradny.

[22] dr Weronika Kobylińska, *Wstęp do wystawy Nonfinito,* teatrgealeria Studio Warszawa 2024

[23] Nadace nakupuje výhradně od specializovaného výrobce archivních obalů, společnosti PHU Beskid Plus z Cieszyna. Informace: https://beskidplus.com/pl/contact

[24] F ADGI – soubor osvědčených postupů doporučených agenturami, které se účastní programu Federal Agencies Digitisation Guidelines Initiative, iniciovaného ve Spojených státech skupinou zabývající se digitalizací statických snímků v oblasti kulturního dědictví..

[25] Zbigniew Woszczyński, *Samo życie,* Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1971 Varšava

[26] Tomasz Stanisław Sikora (1948–) – polský fotograf, tvůrce divadelních a filmových plakátů, knižních ilustrací, autor prací pro evropské a americké reklamní agentury.

[27] Zbyszko Siemaszka (1925–2025) – polský fotograf, známý především svými fotografiemi Varšavy

[28] ZPAF – Svaz polských uměleckých fotografů, největší polská organizace fotografů

[29] Vystava *Narodziny fotografa,* Danuta Rago a Zbyszko Siemaszko, Galeria Stara ZPAF Varšava 1999, zdrój: https://fototapeta.art.pl/fti-inv16dr.html

[30] Rozhovor s Martou Przybylo, bývalou prezidentkou Nadace Archeologie fotografie, 20.03.2025

[32] *Obsahová zpráva Nadace Archeologie fotografie*, webové stránky FAF

[33] *Dosažení zákonem stanovených cílů v roce 2023*, webové stránky FAF

[34] Kultura bez bariér –– varšavská nadace zaměřená na zpřístupňování kultury a umění lidem se zdravotním postižením.

[35] Výstava *O o kriminálních příbězích, krystalech a dalších předmětech. Výstava užité fotografie*, galerie FAF, Varšava v dnech 10. 9. – 24. 10. 2021, kurátorka Marta Przybyło

[36] Výstava *Továrna na iluze*, Galeria FAF, Varšava v dnech 26. 10. 2023 – 10. 12. 2023, kurátorka dr W. Kobylińska.

[37] Výstava *Továrna na iluze* v galerie umění Rzeczna v Rybniku v dnech 3. 9. – 4. 11. 2024, kurátorka dr W. Kobylińska

[38] zdroj: https://www.zpaf.pl/aktualnosci/faf-d-rago-fabryka-zludzen/

Seznam knižních publikací Nadace Archeologie fotografie:

1. *Zatoka, S*ława Harasymowicz, Varšava 2020

2. *Widzi-mi-się - książka o tym, jak patrzeć na zdjęcia* - Rafał Milach/Marta Szymańska, Varšava 2018

3. *Ktoś, kogo nie znam*, Mariusz Hermanowicz/Tomasz Ferenc, Varšava

4. *Warstwy*, Andrzej Georgiew, Varšava

5. *Photography in all forms*, Wojciech Zamecznik, Varšava 2016

6. *Wojciech Zamecznik. Fotograficznie*, kolektivní dílo v redakci Karoliny Puchały-Rojek, Varšava 2015

7. *LUX*, kolektivní práce, koncepce a grafický design Marta Przybyło-Ibadullajev, Varšava

8. *Albumy fotografki*, Zofia Chomętowska, Varšava 2016

9. Emulsja, koncepce a grafický design Marta Przybyło-Ibadullajev, Varšava 2015

10. *Wernakularne. Eseje z historii fotografii*, Clement Cheroux, Varšava 2014

11. *Industrial*, Tadeusz Sumiński, Varšava 2014

12. *Lives of the Unholy*, Krzysztof Pijarski, Varšava 2013

13. *Polska w podróży*, Zofia Chomętowska, Varšava 2013

14. *Przesyłam ci swój cień*, Jadwiga Wolska, Varšava 2013

15. *Body Structures*, Zbigniew Dłubak, Varšava 2013

16. *Teoria sztuki Zbigniewa Dłubaka*, Zbigniew Dłubak i Włodzimierz Zakrzewski, Varšava 2013

17. *Archivo privado*, Zofia Chomętowska, Karolina Puchała-Rojek, Varšava 2012

18. *Informément*, Jerzy Lewczyński, Varšava 2012

19. *Eter*, Katarzyna Mirczak, Varšava 2012

20. *Mały człowiek*, Zofia Rydet, Varšava 2012

21. Struktura ciała, Zbigniew Dłubak, Varšava 2012

22. Now, Wojciech Zamecznik, Varšava 2012

23. Notes botaniczny, Roman Kobendza a Basia Sokołowska, Varšava 2012

24. Stadion 55, Zbigniew Dłubak, Varšava 2012

25. 1 i 2, Janusz Bąkowski, Piotr Bosacki, Varšava 2012

26. Wewnątrz, Zbigniew Dłubak, Varšava

27. Krajobraz peryferyjny, Zbigniew Dłubak, Varšava

28. Zdjęcie, które rośnie, Nicolas Grospierre/Tadeusz Sumiński, Varšava 2011

29. Polesie. Fotografie z lat 1925 - 1939, Zofia Chomętowska, Varšava 2011

30. Archiwum jako projekt, redakce Krzysztof Pijarski, Varšava 2011

*31. Fotoeseje. Teksty o fotografii polskie*j, Lech Lechowicz, Varšava 2010

32. Mały człowiek/Oczekiwanie, Zofia Rydet a Julia Staniszewska, Varšava 2011

33. *Amerykanka*, Zofia Chomętowska/Kuba Świca a Kuba Dąbrowski, Varšava 2011

Jmenný rejstřík

Chomętowska, Zofia……23, 24
Demidowski, Lucjan ……49
Dłubak, Zbigniew ……21, 22, 26
Duńczyk, Anna……18
Germanek, Iwona ……21
Grabowski, Christopher ……28, 30, 31
Grabowski, Stanisław ……28
Grospierre, Nicolas ……26
Hermanowicz, Mariusz ……21
Kacperek, Michalina……48
Kobus, Kamila …… 48
Lesiów, Alicja……48
Lewandowska, Karolina ……18, 19
Lewandowski, Rafał ……18
Lewczyński, Jerzy ……19
Mancewiczówna, Halina ……40
Pijarski, Krzysztof……..26
Preda, Adrian ……..21
Przybyło, Marta ……..30
Puchała-Rojek, Karolina ……18, 19
Rago, Danuta ……..15, 16, 28, 29, 21, 32, 33, 36, 39, 40, 43, 42, 44, 46, 51
Rydet, Zofia ……21
Siemaszko, Zbyszko ……..29, 30
Sikora, Tomek ……29
Zamecznik, Wojciech ……21
Zdebiak, Antoni……..49

Bibliografie

LEWANDOWSKA Karolina, „Dokumentalistki. Polskie fotografki XX wieku", Wydawnictwo BOSZ, Lesko 2008

SONTAG Susan „O fotografii", Wydawnictwo Karakter, Kraków Wydanie: drugie, data pierwszego wydania: 2017-05-15.

LEWCZYŃSKI Jerzy, „Archeologia fotografii", Wydawnictwo KROPKA, Warszawa 2005

WIŚNIEWSKA-DREWNIAK Magdalena, „Inaczej to zniknie. Archiwa społeczne w Polsce - wielokrotne studium przypadku", Wydawnictwo Naukowe UMK 2020,

Red. PANKOWSKA-DOWGIAŁO Małgorzata, „Podręcznik dla archiwistów społecznych", Wydawnictwo CAS 2023

POLLI Nicolas, „Ferox. The Forgotten Archives (1976-2010), Wydawnictwo CIAO PRESS 2018

WRÓBLEWSKA Magdalena, „Obrazy pamięci i wiedzy. Fotograficzne reprodukcje dzieła w archiwach i narracjach historii sztuki", Wydawnictwo Universitas 2022

WOSZCZYŃSKI Zbigniew, „Samo życie", Wydawnictwa Artystyczne i Fimowe 1971

Webové stránky

Fundacja Archeologia Fotografii https://faf.org.pl/
culture.pl https://culture.pl/pl
Fotopolis https://www.fotopolis.pl/
Zachęta Narodowa Galeria Sztuki https://zacheta.art.pl/pl
Centrum Archiwistyki Społecznej https://cas.org.pl/